

Rozdział III Diagnoza

1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.

Na potrzeby niniejszej diagnozy w okresie lipiec – październik br. przeprowadzono na terenie wszystkich gmin ankiety badania opinii mieszkańców oraz zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami Powiatowych Urzędów Pracy oraz Ośrodków Pomocy Społecznej. Przegląd dostępnych danych pozwoliły wyodrębnić grupy szczególnie defaworyzowane w dostępie do rynku pracy.

Są to następujące grupy:

- ✓ Osoby długotrwale bezrobotne;
- ✓ Osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych;
- ✓ Kobiety powracające na lokalny rynek pracy;
- ✓ Osoby z grupy 45+ zwolnione przez poprzedniego pracodawcę i poszukujące zatrudnienia;
- ✓ Młodzież po zakończeniu nauki.
- ✓ Niepełnosprawni

Według przedstawicieli Powiatowych Urzędów Pracy oraz Ośrodków Pomocy Społecznej są to grupy, którym najtrudniej znaleźć zatrudnienie na lokalnym rynku pracy. Często też występuje negatywne sprzężenie czynników charakterystycznych dla kilku ze zidentyfikowanych grup, np. kobiet powyżej 45 lat o niskich kwalifikacjach zawodowych. Jednak, jak przedstawili to podczas wywiadów grupowych zarówno pracodawcy i przedstawiciele Urzędów Pracy oraz Ośrodków Pomocy Społecznej, motywacja przedstawicieli poszczególnych grup do wejścia na rynek pracy jest zróżnicowana. Największą wykazują kobiety powracające na rynek pracy, osoby 45 + oraz młodzież. I to ich szczególnie warto wspierać. **W ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji zaplanowany został system wspierający tworzenia miejsc pracy przez przedstawicieli tych grup lub przez innych przedsiębiorców na rzecz tych grup. W ramach rozwijania przedsiębiorczości na obszarze LGD przewidziano również wspieranie działań ułatwiających przedstawicielom tych grup podjęcie zatrudnienia. Przykładowo wspierany będzie rozwój usług z zakresu usług opiekuńczych nad dziećmi, tak aby ułatwić matkom decyzję o powrocie na rynek pracy.**

W ramach działań związanych z diagnozą partycypacyjną (ankiety, spotkania informacyjne w gminach, spotkania grup roboczych) dokonano identyfikacji grup społecznych, które szczególnie słabo angażują się w aktywność i życie społeczne obszaru, grupy te to:

- ✓ Seniorzy (osoby z grupy 50 +);
- ✓ Młodzież (grupa wiekowa od 12 do 18 lat).

Niski udział przedstawicieli tych grup w życiu społecznym obszaru ma odmienne źródła. Seniorzy wykazują duże zainteresowanie udziałem w życiu społecznym, jednak na przeszkodzie stoją im głównie kwestie związane z niskim dostępem do komunikacji publicznej wewnątrz obszaru i konieczność dojechania do centrum / siedziby gminy czy ośrodka kultury, żeby skorzystać z oferty.

Natomiast niski udział w życiu społecznym obszaru młodzieży jest wynikiem braku atrakcyjnej dla niej oferty zajęć czy to w świetlicach wiejskich, czy ośrodkach kultury. Oferta tych instytucji skierowana jest głównie do dzieci. Dodatkowym utrudnieniem jest łatwy dostęp młodzieży do narkotyków oraz współczesny model spędzania czasu wolnego czy komunikowania się w świecie wirtualnym, a nie realnym. **W ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji zaplanowany został system wspierający działania na rzecz aktywizacji tych grup. W ramach rozwijania przedsiębiorczości na obszarze LGD przewidziano również wspieranie działań poprawiające sytuację tych grup. Przykładowo wspierany będzie rozwój usług z zakresu usług opiekuńczych**

dla seniorów, tak aby ułatwić im kontakt z innymi seniorami i możliwość realizacji wspólnych działań.

Inną grupą, do której skierowane będą również działania w ramach strategii jest:

- ✓ Ogół mieszkańców;

Wskazane powyżej problemy istotne z punktu widzenia grup defaworyzowanych często dotyczą również ogółu mieszkańców obszaru – słaby dostęp do komunikacji publicznej wewnątrz obszaru, słaby dostęp do usług medycznych i opiekuńczych, dostęp do oferty kulturalnej głównie w siedzibie ośrodka kultury, słabe wykorzystanie na rzecz aktywności społecznej i kultywowania tradycji świetlic wiejskich czy mała liczba miejsc pracy i niskie zarobki na obszarze to główne problemy obszaru i jego mieszkańców. Zaplanowany obszar interwencji i celów dotyczyć będzie rozwiązywania tych problemów.

Specyficzną grupą odbiorców działań strategii, głównie z poza obszaru, są:

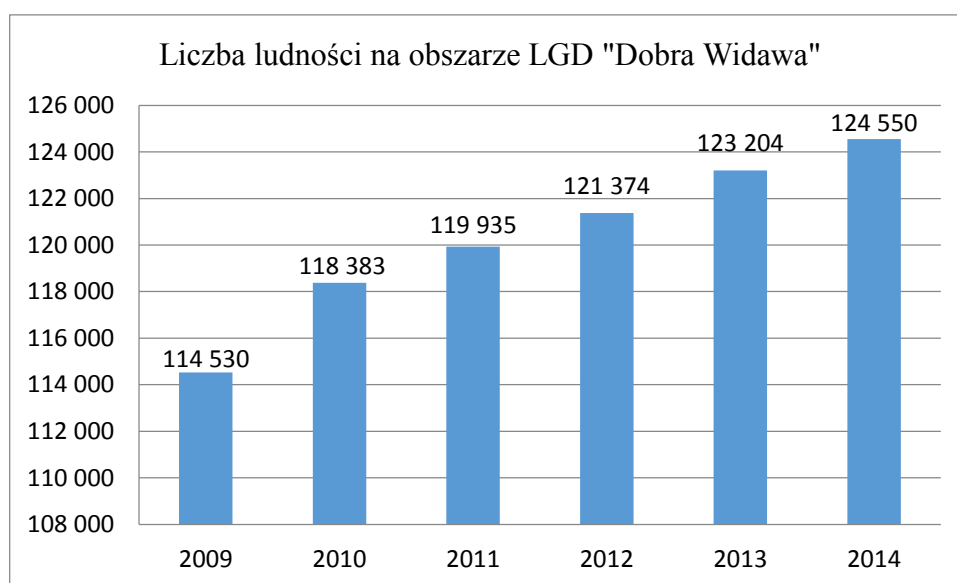
- ✓ Turyści;

Problemy ich dotyczące to niska znajomość oferty obszaru oraz niewystarczający dostęp do oferty noclegowej i gastronomicznej. W ramach wdrażania LSR zaplanowano obszary interwencji w zakresie działań promocyjnych oraz rozwoju oferty turystycznej, w tym miejsc noclegowych i gastronomicznych.

2. Charakterystyka gospodarki / przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru).

Obszar zamieszkuje: 123 204 osób (stan na dzień 31.12.2013, źródło: GUS), co stanowi: 4,23% ogółu mieszkańców Dolnego Śląska. Uwzględniając natomiast strukturę płci, region zamieszkuje: 62 141 kobiet, co daje: 50,44% ogólnej liczby ludności regionu.

Analizując zmiany, jakie zaszły w czasie w liczbie mieszkańców na obszarze LGD, przygotowano zestawienie liczby ludności. Dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych (BDL GUS) i obejmują okres od 2009 do najbardziej aktualnych danych, dostępnych w Głównym Urzędzie Statystycznym, czyli do roku 2014.

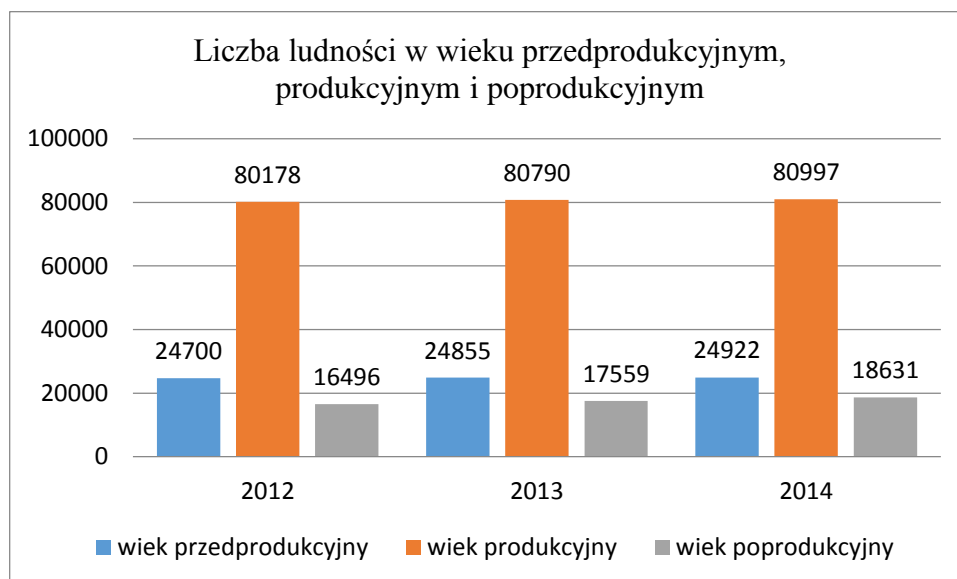

Opracowanie własne (stan na dzień 31.XII danego roku)

Analizując powyższy wykres widać, że w latach 2009 – 2014 liczba ludności wykazywała tendencję wzrostową. Wzrost ten dostrzegalny jest dla 9 z 10 gmin, należących do obszaru LGD „Dobra

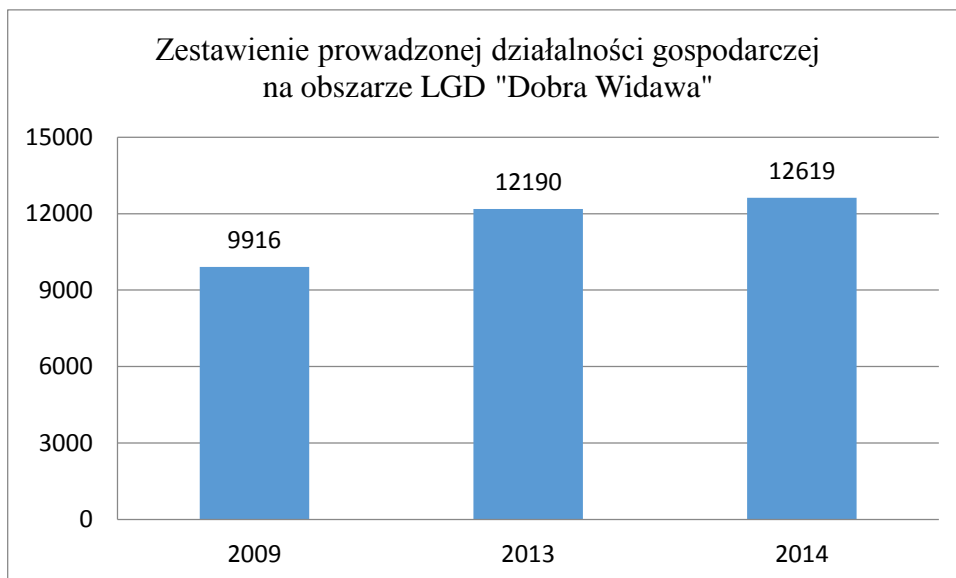
Widawa”. Największy wzrost zaobserwowano w gminie Długołęka, Czernica i Oleśnica. Wartość spadkową odnotowano natomiast w gminie Wilków. W odniesieniu do ogólnej spadkowej tendencji całego Dolnego Śląska systematyczny wzrost liczby mieszkańców obszaru LGD jest pozytywnym sygnałem. Wynika to z dobrego skomunikowania obszaru z pobliskim Wrocławiem, w związku z czym osoby pracujące we Wrocławiu i chcące wyprowadzić się poza miasto mogą wybrać gminy z terenu LGD do stałego zamieszkania. Dzięki temu nowi mieszkańcy stanowią istotny potencjał do rozwijania usług na obszarze LGD.

Warto przyjrzeć się strukturze wiekowej ludności. Dokonując analizy na przestrzeni lat 2012 – 2014 widać względnie stały poziom osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i dostrzegalny wzrost (prawie 13%) osób w wieku poprodukcyjnym.

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (stan na dzień 31.XII danego roku)

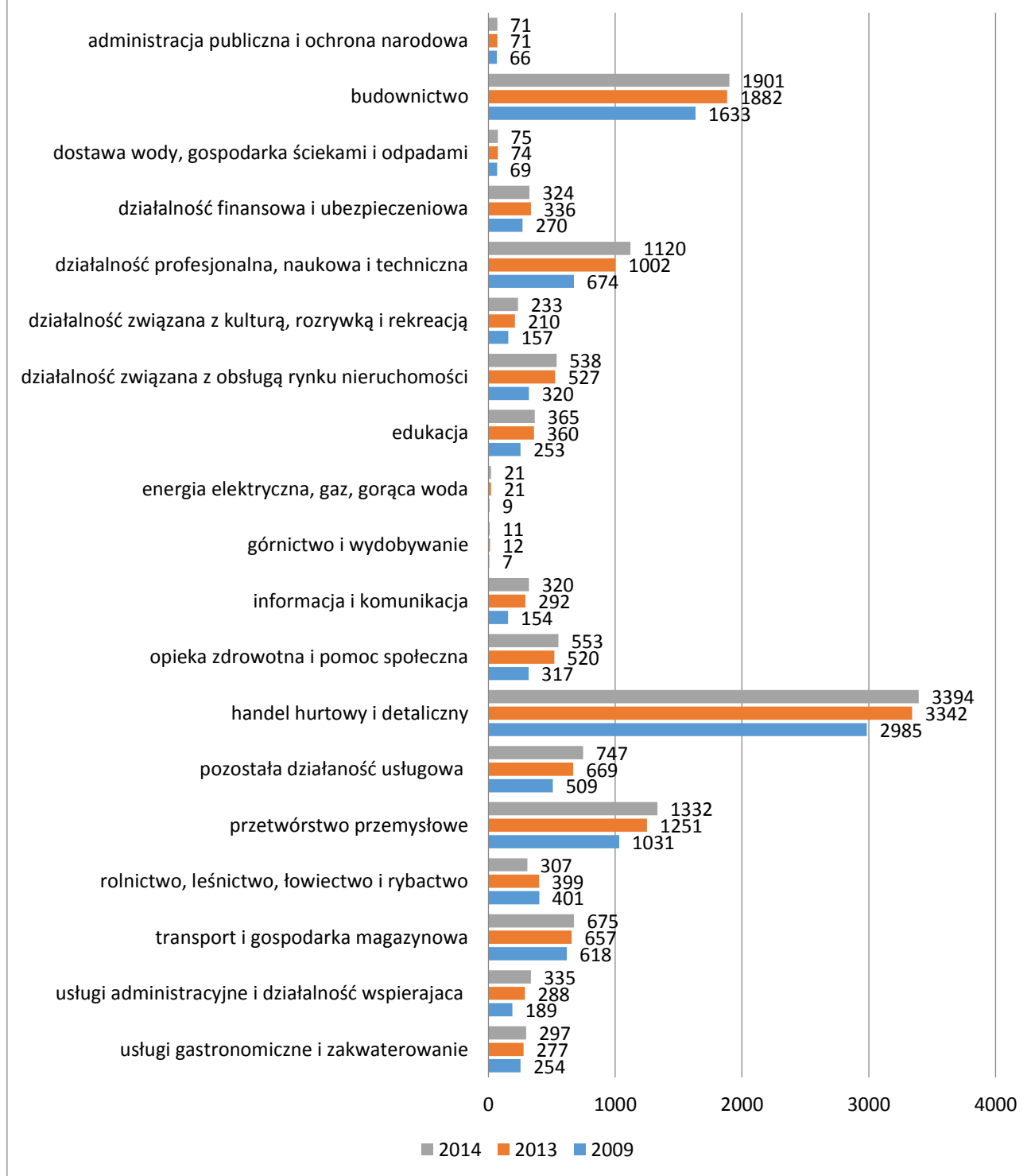
Zestawienie prowadzonej działalności gospodarczej, według podstawowej formy prawnej (uwzględniając sektor publiczny i prywatny, w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą), pokazuje wzrost na przestrzeni lat 2009 – 2014 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych o: 27,26%, co w porównaniu z 10,83% wzrostem na terenie całego Dolnego Śląska i 10,07% na terenie kraju, daje bardzo dobry wynik, wskazujący na rozwijający się potencjał przedsiębiorczości mieszkańców i stałe zapotrzebowanie na rozwój usług dla rosnącej liczby mieszkańców.

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (stan na dzień 31.XII danego roku)

Charakterystykę przedsiębiorczości wybranych sektorów wg PKD przedstawiono w zestawieniu prowadzonych działalności gospodarczych w gminach:

Zestawienie prowadzonej działalności gospodarczej wg PKD na obszarze LGD "Dobra Widawa"

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (stan na dzień 31.XII danego roku)

W zakresie przedsiębiorczości obszar wykazuje duże zróżnicowanie pod względem poszczególnych branż PKD. Najwięcej podmiotów prowadzi działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, budownictwa, przetwórstwa przemysłowego oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Najmniej w zakresie energii oraz górnictwa i wydobywania. Dane te pokazują, że na obszarze dominują branże związane z usługami dla ludności oraz niewielkim przetwórstwem przemysłowym.

Z pośród zarejestrowanych w 2014 r.: 12 619 podmiotów gospodarczych: 10 034 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Daje to wskaźnik: 73,2 osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten jest nieznacznie mniejszy od wskaźnika dla całego kraju, który wynosi: 77 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców oraz znacząco mniejszy od wskaźnika dla Dolnego Śląska, który wynosi: 81 na 1000 mieszkańców. Warto zwrócić uwagę, że wskaźniki dla kraju i Dolnego Śląska obejmują również osoby zamieszkujące w miastach. Należy więc wartość dla obszarów wiejskich LGD uznać za bardzo wysoką.

Na obszarze działa 1 spółdzielnia socjalna **Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna Manumania Dziewczyny z Gminy**, która powstała w wyniku formalizacji działającej od ponad dwóch lat nieformalnej grupy zespołu kreatywnych entuzjastek rękodziela, promujących i tworzących wszelkie formy artystyczne z tego segmentu na terenie Dolnego Śląska. Ta nieformalna organizacja zrzesza kilkadziesiąt zaangażowanych osób, przede wszystkim kobiet, które w wyniku różnych sytuacji życiowych spotkały się z problemami wejścia lub powrotu na rynek pracy. Działalność grupy skupiła się przede wszystkim na aktywizacji lokalnych świetlic środowiskowych oraz formalnych i nieformalnych grup społecznych, promocji i wsparcia dla lokalnych twórców rękodziela oraz tworzenia możliwości wsparcia w kierunku transponowania własnych pasji na możliwości samozatrudnienia.

Jako branże gospodarki, mające kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru, podczas działań konsultacyjnych i przeprowadzonych ankiet, wskazane zostały branże:

- ✓ Usługi dla ludności – w zakresie usług opiekuńczych dla osób starszych;
- ✓ Usługi dla ludności – w zakresie opieki nad dziećmi w wieku żłobkowym i przedszkolnym;
- ✓ Usługi dla ludności – w zakresie usług transportowych (komunikacji publicznej) wewnątrz obszaru;
- ✓ Usługi dla ludności – w zakresie podstawowych i specjalistycznych usług medycznych
- ✓ Usługi dla ludności – w zakresie turystyki i rozwoju infrastruktury
- ✓ Usługi dla ludności – w zakresie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy innych niż związanych z agroturystyką i turystyką wiejską.

Gminy LGD mają zróżnicowane funkcje, które związane są z ich położeniem i potencjałem gospodarczym. Swoją typowo rolniczy charakter zachowały gminy: Bierutów, Dobroszyce, Dziadowa Kłoda, Międzybórz, Wilków oraz gmina wiejska Oleśnica. Funkcje mieszane, rolnicze i przemysłowe posiadają gminy: Długołęka i Syców.

Obszar od wielu lat rozwija się w powiązaniu z aglomeracją wrocławską oraz dużymi miastami: Oleśnicą, Namysłowem (poza Leader PROW) oraz Sycowem. Rolnictwo, które było dominującym źródłem utrzymania miejscowej ludności, staje się miejscem pracy dla coraz mniejszej grupy, zatem funkcje rolnicze gmin będą traciły na znaczeniu. Tym bardziej, że w regionie dominuje rozdrobniona struktura gospodarstw, czyli rolnicy posiadający gospodarstwa do 5 ha produkują głównie na własne potrzeby. Mieszkańcy zatrudnieni są głównie w przedsiębiorstwach w wyżej wymienionych miastach oraz w instytucjach publicznych podlegających samorządom.

3. Opis rynku pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia – liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy).

Bezrobocie na obszarze LGD stanowi zróżnicowany problem. Według przeprowadzonych ankiet opinii mieszkańców brak możliwości zatrudnienia oraz brak ofert na lokalnym rynku pracy stanowi największą barierę rozwoju obszaru. Przyjrzyjmy się zatem szczegółowym danym. Ze względu na fakt, że dostępne dane w Głównym Urzędzie Statystycznym obejmują wartość stopy bezrobocia na poziomie powiatów, a obszar LGD Dobra Widawa obejmuje 10 gmin z 4 różnych powiatów, możemy porównać dane zbiorczo. Większa część obszaru LGD, 6 gmin w powiecie oleśnickim, charakteryzuje się wyższą wartością stopy bezrobocia od średniej wojewódzkiej. Niższe bezrobocie odnotowane jest w powiatach wrocławskim (Długołęka oraz Czernica) oraz oławskim (Jelcz – Laskowice). Najwyższy

poziom bezrobocia na obszarze LGD odnotowany jest w gminie Wilków, leżącej w województwie opolskim w powiecie namysłowski.

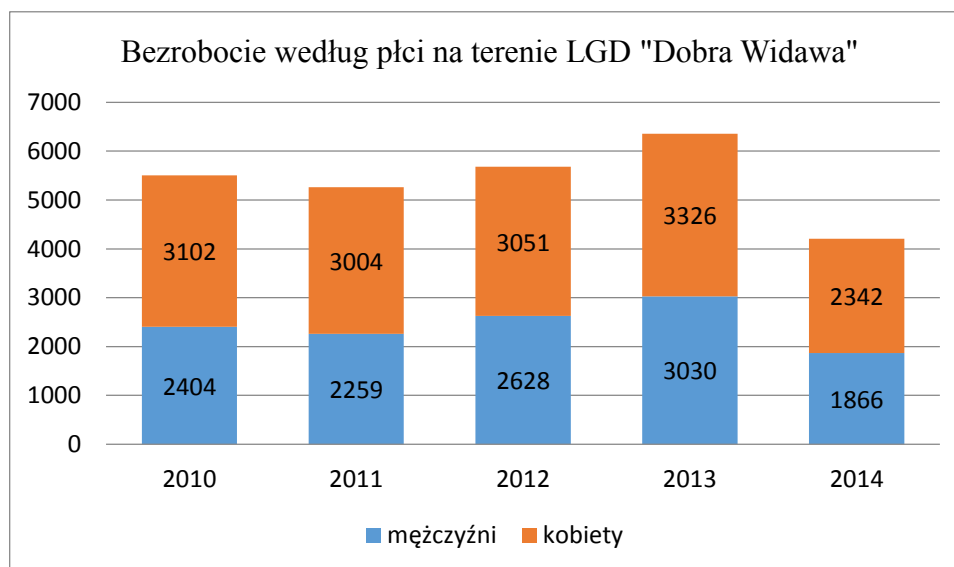
Stopa bezrobocia (wartość %)					
Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat oleśnicki	16,1	14,9	16	16	12
Powiat oławski	11,4	10,6	11,9	12,7	8,7
Powiat wrocławski	5	4,5	5,7	5,3	3,9
Powiat namysłowski (województwo opolskie)	18,6	18,1	19,2	19,1	17
Dolny Śląsk	13,1	12,4	13,5	13,1	10,4
Polska	12,4	12,5	13,4	13,4	11,4

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (stan na dzień 31.XII danego roku)

Zauważmy, że stopa bezrobocia spadła na przestrzeni lat 2010 – 2014 dla każdego powiatu. Dobrą informacją jest fakt, że przy względnie stałej liczbie osób w wieku produkcyjnym (wzrost o 1%) realna liczba bezrobotnych na przestrzeni rozpatrywanych lat zmalała o ponad 23% z 5506 osób do 4208 osób.

Widać jednak dużą różnicę w zestawieniu zawierającym strukturę bezrobotnych wg płci. U kobiet w 2014 r. poziom bezrobocia był wyższy niż u mężczyzn, stanowiły one 55,7% całościowej liczby bezrobotnych.

Dobrym sygnałem jest jednak spostrzeżenie, że wartość bezrobocia u kobiet zmalała o większą wartość niż u mężczyzn (24,5% u kobiet, 22,4% u mężczyzn) w porównaniu z rokiem 2010.

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (stan na dzień 31.XII danego roku)

Warto w tym miejscu przyrzeć się również, jaki udział bezrobotnych jest wśród osób w wieku produkcyjnym (18 – 65 lat wśród mężczyzn, 18 – 60 lat wśród kobiet). W roku 2014 dla obszaru LGD wynosił on 6,23%, co na tle całego Dolnego Śląska, gdzie współczynnik ten wyniósł 6,6%, jest dobrym sygnałem.

Udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (wartość %)					
Gmina	2010	2011	2012	2013	2014
Bierutów	10,1	10,7	10,7	10	7,4
Czernica	3,5	3,3	4	3,8	3,2
Długoleka	3,3	3,2	3,8	3,6	2,5
Dobroszyce	7,1	6,7	7,4	8,2	5,3
Dziadowa Kłoda	9,8	8,4	9,2	10,1	7,7
Jelcz Laskowice	6,2	6,1	6,4	10,7	4,5
Międzybórz	10,3	10	10,4	9,7	8,2
Oleśnica	8,4	7,5	8	8,1	5,6
Syców	9,7	8,8	9,2	9,5	7,5
Wilków (województwo opolskie)	11	11	12,8	12,8	10,4
Średnia:	7,94	7,57	8,19	8,65	6,23

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (stan na dzień 31.XII danego roku)

W Gminie Bierutów udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym w 2014 roku spadł do 7,4 %, natomiast cztery wcześniejsze lata utrzymywał się na poziomie 10,1%.

Poziom bezrobocia w Gminie Czernica w ostatnim pięcioleciu nie przekroczył 4,0 %.

W Gminie Jelcz-Laskowice udział bezrobotnych wahał się przez ostatnie kilka lat od największego poziomu w 2013 r. (10,7%) do najniższego w 2014 r. (4,5%).

W gminie Długoleka w przedziale lat 2010 - 2014 wskaźnik nie przekroczył wartości 3,8 %, w 2014 r. spadł do 2,5 %.

W Gminie Dobroszyce również zauważa się spadek udziału bezrobotnych do 5,3 %.

W Gminie Dziadowa Kłoda również udział bezrobotnych obniżył się w 2014 r. do 7,7%, jednakże w porównaniu do Gmin usytuowanych w bliskim sąsiedztwie z Wrocławiem jest to dość wysoka wartość.

Gmina Międzybórz jest jedną z gmin Partnerstwa o stosunkowo dużym udziale osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (8,2% w 2014 r.).

W Gminie Oleśnica wskaźnik ten w ostatnim pięcioleciu nie przekraczał 8,4%, a w 2014 r. spadł nawet do 5,6%.

Największy udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym zanotowano w Gminie Wilków 10,4% (2014 r.).

Przegląd dostępnych danych i podjęte działania partycypacyjne pozwoliły wyodrębnić grupy **pozostające poza lokalnym rynkiem pracy**. Są to następujące grupy:

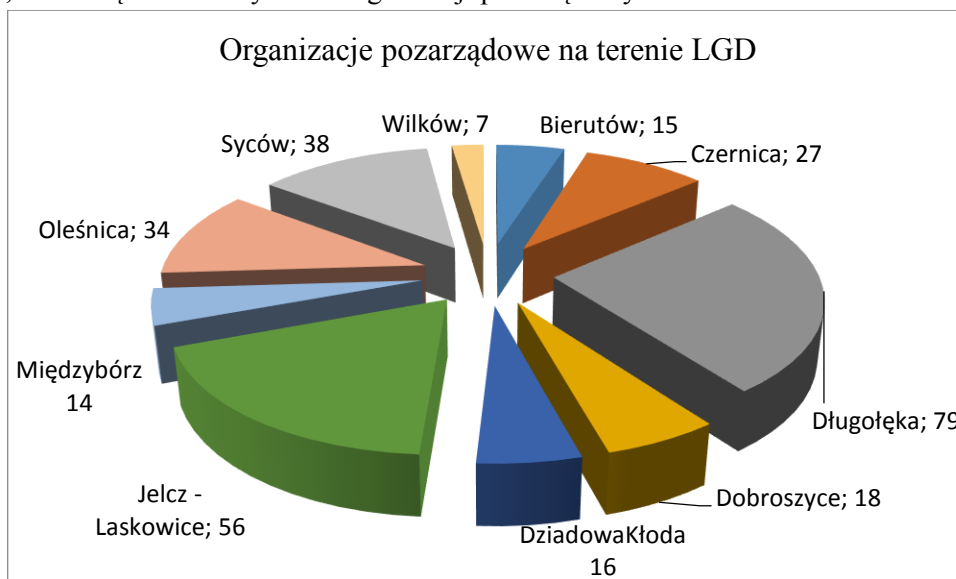
- ✓ Osoby długotrwale bezrobotne;
- ✓ Osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych;
- ✓ Kobiety powracające na lokalny rynek pracy;
- ✓ Osoby z grupy 45 + zwolnione przez poprzedniego pracodawcę i poszukujące zatrudnienia;
- ✓ Młodzież po zakończeniu nauki.

Według przedstawicieli Powiatowych Urzędów Pracy oraz Ośrodków Pomocy Społecznej są to grupy, którym najtrudniej znaleźć zatrudnienie na lokalnym rynku pracy. Często też występuje negatywne sprzężenie czynników charakterystycznych dla kilku ze zidentyfikowanych grup, np. kobiet powyżej 45 lat o niskich kwalifikacjach zawodowych. Jednak, jak przedstawili to podczas wywiadów grupowych zarówno pracodawcy i przedstawiciele Urzędów Pracy oraz Ośrodków Pomocy Społecznej, motywacja przedstawicieli poszczególnych grup do wejścia na rynek pracy jest zróżnicowana.

Największą wykazują kobiety powracające na rynek pracy, osoby 45 + oraz młodzież. I to ich szczególnie warto wspierać.

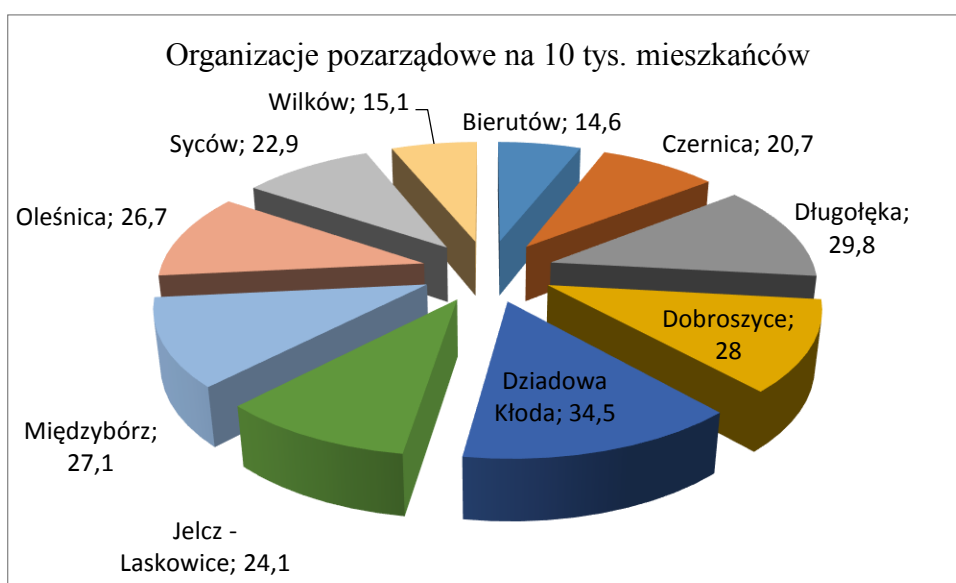
4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja / rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Na terenie diagnozowanych gmin działa zróżnicowana ilość organizacji pozarządowych. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 roku na obszarze LGD Dobra Widawa zarejestrowanych było 304 organizacji pozarządowych, co w porównaniu z rokiem 2009, gdzie ilość ta wynosiła: 228, dało wzrost o ponad 33%. Najwięcej organizacji funkcjonowało na terenie gminy Długołęka, stanowiąc 26% wszystkich organizacji pozarządowych obszaru.

Opracowanie własne na podstawie danych z www.mojapolis.pl (stan na dzień 31.XII.2013)

Dodatkowo należy zwrócić uwagę na relację ilości organizacji na 10 tys. mieszkańców. W tym zestawieniu widać, że liderem jest gmina Dziadowa Kłoda. Średnia dla całego obszaru wynosi 24,35 co jest wartością znacząco niższą od średniej dolnośląskiej 34,8 oraz średniej krajowej 32,8.

Opracowanie własne na podstawie danych z www.mojapolis.pl (stan na dzień 31.XII.2013)

W strukturze organizacji pozarządowych najliczniej reprezentowane są kluby sportowe, zajmujące się upowszechnianiem kultury fizycznej, biorące udział w rozrywkach ligi amatorskiej (głównie piłka nożna), uczniowskie kluby sportowe (sekcje judo, siatkówki, piłki nożnej) oraz Ochotnicze Straże Pożarne.

Gminy obszaru LGD wspierają organizacje pozarządowe poprzez dotacje w formie ogłaszanych konkursów w ramach programów współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi. Głównie są to dotacje do organizacji imprez, zakupu sprzętu i bieżącej działalności.

Różnorodne formy wspierania sektora pozarządowego z obszaru LGD zaowocowały dużą aktywnością w obszarze sportu i kultury fizycznej i pożarnictwa. Zauważono niewielką ilość organizacji, działających poza sferą sportową, mających zaplecze organizacyjne i personalne, zdolnych do korzystania z różnych źródeł finansowania, nie nastawionych roszczeniowo. Potrzebne wsparcie liderów, animatorów życia społecznego w poszczególnych miejscowościach lub działających na rzecz określonych grup społecznych (niepełnosprawnych, osób starszych itd.). Mając to na uwadze należałoby kontynuować rozpoczęte przez Fundację „Dobra Widawa” szkolenia młodych liderów w społecznościach lokalnych, których celem było założenie 8 klubów młodzieżowych na obszarze LGD, czy też warsztaty dla organizacji pozarządowych, jak i nieformalnych grup chcących takie organizacje założyć z zakresu organizacji i rejestracji form prawnych organizacji, pozyskiwania funduszy ze źródeł krajowych i zagranicznych, pisanie wniosków o dofinansowanie czy też zarządzania i rozliczania projektów, na które otrzymano pomoc.

Wszystkie te i tym podobne działania powinny służyć wzmocnieniu tego sektora, który mógłby stać się partnerem dla instytucji państwowych i samorządowych w rozwiązywaniu lokalnych problemów.

5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych opieką społeczną).

Analizę problemów społecznych rozpoczniemy od przyjrzenia się liczbie osób (wartość procentowa mieszkańców gmin), objętych pomocą społeczną:

Liczba osób objętych pomocą społeczną					
Gmina	2010	2011	2012	2013	2014
Bierutów	8,4	8,9	7,9	8,1	8,6
Czernica	6,2	5,8	5	4,6	4,2
Długoleka	2,5	2,3	2,2	1,9	1,5
Dobroszyce	5	6	6	6	6,5
Dziadowa Kłoda	9,1	8,9	8,9	9,4	6,4
Jelcz - Laskowice	5	4,9	4,8	4,9	4,5
Międzybórz	10	10,1	9,2	10,4	10,2
Oleśnica	7	7,2	7	7,2	6,6
Syców	6,2	6,2	5,5	5,4	4,9
Wilków	15,4	14	14,8	14,8	12,4
Średnia:	7,5	7,4	7,1	7,3	6,6
Dolny Śląsk	7	6,4	6,1	6,3	5,8
Polska	8,7	8,1	8,1	8,3	7,7

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (stan na dzień 31.XII danego roku)

Analizując powyższe zestawienie widać, że średni procent mieszkańców gmin objętych pomocą społeczną jest wyższy od średniej dla Dolnego Śląska, a niższy dla całego kraju. Na przestrzeni ostatnich lat widać systematyczny spadek liczby mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. Duże zróżnicowanie widać pomiędzy gminami wchodzącymi w skład LGD.

Najwięcej osób objętych pomocą społeczną jest na terenie gmin: Wilków, Międzybórz oraz Bierutów. Najmniej w gminach: Długołęka, Czernica, Jelcz – Laskowice oraz Syców. W okresie 2010 – 2014 na terenie 3 gmin nieznacznie wzrósł odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, a na terenie 7 gmin odnotowano, czasem znaczący, spadek odsetka osób korzystających z pomocy społecznej.

Według informacji pozyskanych od Ośrodków Pomocy Społecznej czynnikami, które najczęściej doprowadzają do wykluczenia społecznego są: ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia, bezdomność, przemoc w rodzinie, sieroctwo, niepełnosprawność.

Skutkami wykluczenia są z kolei: osłabianie więzi rodzinnych i rozpad rodziny, bezradność, deprywacja potrzeb, marginalizacja i stygmatyzacja społeczna, utrata poczucia godności, pogłębienie nierówności społecznych, degradacja społeczna oraz przestępczość.

Inne problemy społeczne:

Podczas realizacji działań partycypacyjnych zidentyfikowano również inne problemy społeczne:

- ✓ Słaby dostęp do komunikacji publicznej wewnątrz obszaru;
- ✓ Słaby dostęp do usług opiekuńczych, szczególnie dla osób starszych;
- ✓ Niewystarczająca oferta opieki nad dziećmi (żłobki i przedszkola);
- ✓ Słaby dostęp do usług medycznych, szczególnie odczuwalny przez osoby starsze;
- ✓ Niski poziom aktywności społecznej, szczególnie pośród młodzieży;
- ✓ Rosnące zagrożenie uzależnieniami wśród młodzieży (narkotyki, dopalacze, alkohol, etc.);
- ✓ Niskie poczucie tożsamości lokalnej i mała integracja pośród mieszkańców obszaru;
- ✓ Emigracja zarobkowa i brak perspektyw dla wykształconej młodzieży;
- ✓ Istniejące świetlice wiejskie w niewielkim stopniu wykorzystywane są na rzecz aktywności społecznej;
- ✓ Większość mieszkańców wsi ma słaby dostęp do oferty kulturalnej, która realizowana jest głównie w instytucjach kultury, które mają siedzibę w miejscowości będącej siedzibą gminy.

Działania zaplanowane do realizacji i finansowania w ramach niniejszej strategii przyczyniają się do rozwiązania wskazanych problemów oraz ich przyczyn.

6. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna).

W przypadku obszaru objętego aktywnością LGD „Dobra Widawa” można mówić o wysokim stopniu jego spójności. Choć jest to obszar duży, obejmujący gminy wchodzące w skład 2 województw i 4 powiatów, to cechuje go przestrzenna spójność i zwartość, a osią jego rozwoju stanowi trasa S8. I to właśnie korzystne położenie geograficzne obszaru oraz sąsiedztwo miasta wojewódzkiego jest według opinii mieszkańców dużym atutem rozwojowym regionu.

Kolejną cechą, mającą wpływ na spójność obszaru, jest równinne ukształtowanie przeważającej jego części oraz jednolite uwarunkowania klimatyczne, co sprzyja prowadzeniu działalności rolniczej.

Jeśli przyjrzeć się uwarunkowaniom przyrodniczym, to widać na obszarze większe zróżnicowanie, choćby w procencie lesistości poszczególnych gmin. Bogate walory przyrodnicze, głównie obszary Natura 2000 znajdują się na terenach rzecznych i związane są z dolinami rzek Dobrej i Widawy. Ta część uwarunkowania obszaru według opinii mieszkańców również uważana jest za duży atut rozwojowy, ponieważ zasoby i walory przyrodnicze mogą stanowić solidną podstawę do dalszego tworzenia silnego sektora turystycznego i rekreacyjnego.

Niestety na obszarze zauważany jest brak atrakcyjnych miejsc noclegowych i gastronomicznych, małej infrastruktury turystycznej (miejsc postojowych, biwakowych, wiat) oraz zagospodarowanych obszarów do rekreacji w sąsiedztwie zbiorników wodnych, starorzeczy i rzek.

W chwili obecnej wyznaczone szlaki gminne, regionalne i międzynarodowe nie stanowią spójnego systemu z rozpoznawalnym widocznym oznakowaniem. Prowadzone często wzdłuż tras komunikacyjnych nie zapewniają komfortu poruszania się użytkownikom. Trudnością jest również słabe zintegrowanie tras i szlaków z Wrocławiem, tj. brak czytelnych oznakowań i tablic informacyjnych, dostępnych materiałów informacyjnych. Większość szlaków wymaga wytyczenia i oznaczenia w terenie. Fizycznie wytyczona i oznaczona w terenie jest Pętla Długołęka oraz fragmenty Trzebnickiej Pętli Rowerowej, Euro Velo 9 i Okrężnej Pętli Twardogórskiej. Obszar nie jest generalnie identyfikowany jako destynacja turystyczna dla mieszkańców Wrocławia.

Patrząc na zasoby historyczne i kulturowe obszaru, można stwierdzić, że nie znajduje się tu zbyt wiele elementów dziedzictwa o znaczeniu regionalnym czy krajowym. Warto natomiast zwrócić uwagę na wielokulturowość obszaru, która co prawda jest cechą charakterystyczną Dolnego Śląska, ale dla LGD Dobra Widawa stanowiła podstawę do podjęcia szeregu działań związanych z integracją mieszkańców i rozwojem ekonomicznym obszaru. LGD podejmuje wiele działań mających na celu promocję lokalnych producentów i usługodawców. Organizowane są cyklicznie: „Wystawy produktu lokalnego”, „Jarmarki Produktu Lokalnego”, czy „Festiwałe Kultury Ludowej”.

W 2015 roku po raz pierwszy wręczono również certyfikaty „Dobra Marka Partnerstwa Dobra Widawa”. Celem certyfikatu „Dobra Marka” jest wyróżnienie produktów wysokiej jakości, produkowanych na terenie Partnerstwa Dobra Widawa. Działania te mają bezpośredni wpływ na wzmacnianie spójności obszaru i budowania tożsamości jego mieszkańców.

7. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków.

Walory przyrodnicze

Przez teren LGD przepływają dwie rzeki, od których wzięła się nazwa stowarzyszenia – znajdująca się w centralnej części opisywanego obszaru Widawa, płynąca z Drołtowic w gm. Syców w kierunku Namysłowa dalej przez Bierutów i Psie Pole do ujścia do Odry, oraz dopływ Widawy – Dobra, mająca źródła we Wzgórzach Trzebnickich i tocząca swój bieg przez Dobroszyce i Szczodre.

Obszar LGD Dobra Widawa wchodzi w obręb kilku jednostek fizyczno - geograficznych. W centrum ciągnie się rozległa Równina Oleśnicka, wchodząca w skład Niziny Śląskiej i mająca postać lekko falistej wysoczyzny morenowej. Północną część zajmuje pas morenowych wzgórz Wału Trzebnickiego, z najwyższym wzniesieniem – Zbójnikiem (272 m) koło Międzyborza. Południową część obszaru LGD tworzy Równina Jelczańska sięgająca do Doliny Odry. Większe kompleksy leśne znajdują się na południe od Bierutowa (Bory Namysłowskie), wzdłuż biegu Widawy, między Oleśnicą i Jelczem- Laskowicami (Lasy Grędzińskie) oraz na południe od Jelcza-Laskowic (zachodni skraj Borów Stobrawskich).

Dolina Dobrej i Widawy wraz z ich dopływami obfitują w bogate i cenne obszary łąkowe i rozległe tereny leśne. Żyzne siedliska związane z dolinami rzek wykształciły różne typy łąk od bardzo podmokłych do suchych, zasiedlonych rzadkimi gatunkami fauny i flory. Dla ich ochrony utworzono Obszary Naturowe. Pierwszy obszar: „Dolina Oleśnicy i Boguszyckiego Potoku” ma kluczowe znaczenie dla ochrony rzadkiej populacji motyla czerwończyka fioletka. Kolejne obszary to: • obszar „Bierutów”, • projektowany zespół przyrodniczo krajobrazowy „Czerwończyk”, również chroniący gatunki wilgotnych łąk, • Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy Szczodre położony blisko Wrocławia • Lasy Grędzińskie położone są na Równinie Oleśnicko-Bierutowskiej • Grądy Odrzańskie – ostoja ptasia rozciągająca się na długości prawie 70 km dolinie Odry. Na terenie gminy Jelcz-Laskowice znajduje się florystyczny rezerwat przyrody: Łacha Jelcz, a Stawy: Olszyca i Pruszwowickie zasiedlane są bogatą awifauną.

Walory kulturowe

Specyfika historyczna obszaru LGD „Dobra Widawa” związana jest z bogatymi i skomplikowanymi dziejami Śląska. Na tym obszarze odnaleźć można ślady mieszkającej tu w ciągu

wieków ludności niemieckiej, żydowskiej oraz niegdyś żyjących tu protestanckich emigrantów z Czech, potomków husytów. Większość ważniejszych miejscowości i wsi ma średniowieczny rodowód (Bierutów, Czernica, Długołęka, Dobroszyce, Dziadowa Kłoda, Międzybórz, Syców, Wilków). Były własnością rycerstwa lub też należały do dóbr książęcych. Z tego okresu wywodzą się najstarsze zabytki architektury sakralnej: Kościół w Stroni (ok. 1300 r.), kościoły w Gorzeszowie, Łozinie, Stępinie, Wabienicach oraz krzyże pokutne pochodzące z XII i XVI wieku rozsiane po całym obszarze Dobrej Widawy. Istniały tu znane miejsca pielgrzymkowe, choćby Długołęka z kaplicą Ciała Chrystusowego. Do dziś taką funkcję pełni wieś Święty Marek, znana jako „sycowska Częstochowa”. XVIII i XIX to rozkwit wspaniałych rezydencji pałacowych, z których do dziś w stanie niszczącym przetrwały zespół pałacowo – parkowy w Brzezince i pałac w Boguszycach.

Niestety nie przetrwał zespół pałacowy w Szczodrem, zwany Śląskim Windsorem. Rozległy neogotycki pałac uległ całkowitemu zniszczeniu po II wojnie. Przetrwało jedynie założenie parkowe, pełniące funkcje rekreacyjne i dydaktyczne. Ten sam los podzielił ponad trzystu komnatowy zamek w Sycowie. Do dnia dzisiejszego zachował się jedynie park przypałacowy w stylu angielskim oraz zespół rzeźb z pałacowego dziedzińca.

Warto również wspomnieć o działalności na terenie LGD kilku wybitnych śląskich architektów, którzy pozostawili po sobie: Kościół w Solnikach projektu Friedricha Schinkela, pałac myśliwski i pałac w Boguszycach oraz Kościoły w Smolnej i Zbytowej Carla Wolfa, kościół w Chrzastawie Wielkiej Aleksisa Langer'a i sierociniec w Dobroszycach Jozepha Ebersa, Langhans – kościół ewangelicko - augsburski w Sycowie.

Należy też podkreślić, że na ziemiach tych zachowały się do dziś specyficzne zwyczaje przywiezione przez ludność polską, która napłynęła tu po II wojnie światowej z centralnej Polski, Wołynia, Wileńszczyzny i Łemkowszczyzny. To upodobania kulinarne, zwyczaje świąteczne, specyficzne receptury wyrobów kulinarnych. Wyróżniają się wypieki, wyroby świąteczne oraz zwyczaj prezentacji stołów Wielkanocnych czy Bożonarodzeniowych organizowany przez Koła Gospodyń Wiejskich.

Zauważmy, że wiele wyrobów ma szansę stać się produktami regionalnymi: miody oleśnickie, ciasta z Wilkowa i Dobroszyc, jajka kur zielononózek, wyroby wikliniarskie. Szerszego znaczenia mogą nabyć również liczne imprezy i wydarzenia organizowane w gminach, m.in. przeglądy zespołów folklorystycznych i kolędniczych, pieśni religijnej, koncerty jazzowe, Wystawa Koni i zawody w Powożeniu Zaprzęgami Konnymi, dożynki.

Ta ciekawa historia i specyficzne zwyczaje i imprezy mają zwykle lokalny charakter, słabo znane są szerszemu kręgowi odbiorców. Z pewnością jest to potencjał do wykorzystania w budowaniu marki „Skarby Dobrej Widawy” i tworzeniu szerszej oferty turystycznej.

System komunikacyjny

Obszar leży w sferze szlaku komunikacyjnego wschód – zachód (droga ekspresowa S8 Oleśnica – Syców). Obszar LGD położony między aglomeracją wrocławską i wschodnią granicą województwa dolnośląskiego powiązany jest geograficznie z dorzeczem rzeki Widawy na południu, a na północy rzeki Dobrej, dopływu Widawy. Przez region przebiega również gęsta sieć szlaków kolejowych. Występują tu liczne szlaki piesze, rowerowe, konne oraz kajakowe.

8. Krótka charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki, informacja dotycząca liczby gospodarstw agroturystycznych, wskaźnik Schneidera (intensywność ruchu turystycznego).

Teren LGD „Dobra Widawa” obfituje w wiele zabytków i atrakcyjnych miejsc. Jednak skromna baza turystyczna (noclegi, gastronomia) i nieliczne usługi turystyczne świadczą o bardzo słabym wykorzystaniu potencjału przyrodniczo – kulturowego obszaru oraz położenia przy głównych krajowych trasach komunikacyjnych.

Oferta turystyczna obszaru na koniec roku 2014 obejmowała 269 zarejestrowanych miejsc noclegowych, wg danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W porównaniu z rokiem 2009 liczba ta spadła o ponad 35%. Wydaje się, że w przyszłości kierunek rekreacyjny, nastawiony na turystykę weekendową, stanie się obiecującym kierunkiem rozwoju obszaru pod warunkiem utworzenia odpowiedniej infrastruktury oraz przygotowania mieszkańców do realizacji tego typu usług i promocji regionu.

Przyjrzyjmy się statystycznym zmianom, jakie zaszły w tym okresie:

Gmina	Liczba osób korzystających z noclegów			Liczba udzielonych noclegów		
	2009 r.	2014 r.	Zmiana	2009 r.	2014 r.	Zmiana
Bierutów	0	0	0	0	0	0
Czernica	730	0	-730	6776	0	-6776
Długołęka	1566	1295	-271	2416	3513	1097
Dobroszyce	0	0	0	0	0	0
Dziadowa Kłoda	0	0	0	0	0	0
Jelcz-Laskowice	2204	3245	1041	6133	10763	4630
Międzybórz	0	0	0	0	0	0
Oleśnica	3682	4749	1067	5090	7135	2045
Syców	4858	735	-4123	6379	787	-5592
Wilków	0	110	110	0	434	434
Suma:	13040	10134	-2906	26794	22632	-4162

Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (stan na dzień 31.XII danego roku)

Należy pamiętać, że dane z GUS dotyczą tylko określonych kategorii miejsc noclegowych. Nie obejmują choćby danych z gospodarstw agroturystycznych. Pomimo tego można na ich podstawie wyciągnąć pewne wnioski. Generalnie widać, że zarówno liczba osób korzystających z noclegów, jak i liczba udzielonych noclegów zmalały. Przy malejącej liczbie osób korzystających z noclegów (ponad 22%) zmalała również liczba udzielonych noclegów (ponad 15%). Może to oznaczać, że turyści nastawieni są głównie na krótkie przyjazdy weekendowe, związane z odpoczynkiem rekreacyjnym.

9. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru (krótki opis produktów charakterystycznych, występujących na obszarze), w tym promocji i sprzedaży takich produktów.

Mieszkańcy obszaru LGD Dobra Widawa, to ludzie niezwykle kreatywni, którzy z niesłabnącą energią i entuzjazmem oddają się swoim życiowym pasjom.

Wyroby rękodzieła artystycznego tworzone przez artystów na obszarze LGD są zróżnicowane pod względem stosowanych technik. Podziwiać można wyroby wykonane za pomocą następujących technik: ceramika, tkaniny artystyczne, malarstwo artystyczne, rzeźba, wyroby z wikliny, szydełkowe rękodzieło, haft, florystyka, decoupage, quilling, metaloplastyka, wyrób biżuterii, ozdobne szycie.

Na obszarze LGD jest wielu kandydatów na produkt regionalny, takich jak:

- ✓ pierogi z Chrzastawy – pierogi znajdują się na Liście Produktów Tradycyjnych Dolnego Śląska;
- ✓ zioła z Dobrej Widawy – zioła uprawiane w Kiełczowie – nabyć je można od lat we Wrocławiu, na biskupińskim placu targowym;
- ✓ masło i sery z Międzybórz – wyroby mleczne zdobywają wyróżnienia w kategoriach: „masło tradycyjne”, ser i maślanka;
- ✓ widawskie dukaty – receptura wyrobienia tych ciasteczek pochodzi z okolic Kłobucka;
- ✓ krówka popularna z Sycowa – w 2014 roku produktowi przyznano Certyfikat „Docen polskie”;
- ✓ deruny z ziemi wołyńskiej – deruny to tradycyjna potrawa białoruska i ukraińska, którą przygotowują członkinie KGW w Posadowicach i okoliczni mieszkańcy, repatrianci z Kresów;

- ✓ salceson zawidowicki – wytwarzany jest według receptury, opartej o tradycyjne polskie przepisy;
- ✓ kryżalki – to tradycyjna potrawa, rodem z Kresów, przygotowywana z kiszonych liści kapusty. Podawana w domach pań z Koła Gospodyń Wiejskich w Grędzinie.

10. Podsumowanie najważniejszych problemów, potrzeb, zasobów i potencjału obszaru.

Najważniejsze problemy obszaru to:

- ✓ Wyższy od krajowego i wojewódzkiego poziom stopy bezrobocia (poza gminami z powiatu wrocławskiego i oławskiego);
- ✓ Wyższy od poziomu wojewódzkiego procent osób objętych pomocą społeczną;
- ✓ Niższy od krajowego i wojewódzkiego wskaźnik liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców;
- ✓ Niższy od krajowego i wojewódzkiego wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców;
- ✓ Słaby dostęp do komunikacji publicznej wewnątrz obszaru;
- ✓ Słaby dostęp do usług opiekuńczych, szczególnie dla osób starszych;
- ✓ Niewystarczająca oferta opieki nad dziećmi (żłobki i przedszkola);
- ✓ Słaby dostęp do usług medycznych, szczególnie odczuwalny przez osoby starsze;
- ✓ Niski poziom aktywności społecznej, szczególnie wśród młodzieży;
- ✓ Rosnące zagrożenie uzależnieniami wśród młodzieży (narkotyki, dopalacze, alkohol, etc.);
- ✓ Niskie poczucie tożsamości lokalnej i mała integracja wśród mieszkańców obszaru (duże zróżnicowanie ekonomiczno – społeczne w ramach poszczególnych gmin);
- ✓ Emigracja zarobkowa i brak perspektyw dla wykształconej młodzieży.

Najważniejsze potrzeby to:

- ✓ Aktywizowanie grup wykluczonych z lokalnego rynku pracy i życia społecznego na obszarze;
- ✓ Dalszy rozwój oferty szlaków i turystyki aktywnej na obszarze;
- ✓ Zapobieganie niszczeniu obiektów zabytkowych;
- ✓ Podniesienie liczby i kompetencji organizacji pozarządowych;
- ✓ Zwiększenie poziomu aktywności mieszkańców i ich poczucia tożsamości z obszarem.

Najważniejsze zasoby to:

- ✓ Aktywnie działające zespoły ludowe, artystyczne, Koła Gospodyń Wiejskich;
- ✓ Kultywowane dziedzictwo lokalne;
- ✓ Rzeki na obszarze i ich potencjał turystyczny;
- ✓ Grupa aktywnych liderów lokalnych.

Najważniejszy potencjał to:

- ✓ Położenie przy szlakach komunikacyjnych;
- ✓ Położenie w pobliżu Wrocławia;
- ✓ Rosnąca liczba mieszkańców;
- ✓ Ukształtowanie terenu;
- ✓ Możliwość rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej dla mieszkańców Wrocławia.

Tak wskazany potencjał i zasoby obszaru posłużyć mogą do rozwoju oferty turystycznej (aktywnej i weekendowej) dla mieszkańców aglomeracji wrocławskiej.

Stale i dynamicznie rosnąca liczba mieszkańców prowadzących działalność oraz spadająca liczba bezrobotnych świadczą o wzrastającej na obszarze przedsiębiorczości oraz wzroście zapotrzebowania na lokalne usługi, etc. Tendencję tę należy wspierać, między innymi przez włączanie w ten trend osoby wykluczone społecznie.

W uwarunkowaniach społecznych widać, że wsparcia wymagają lokalne organizacje pozarządowe. Wskaźniki pokazują, że jest ich proporcjonalnie mniej niż na obszarze Dolnego Śląska,

co świadczyć może o niższym poziomie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na terenie LGD. Natomiast ciekawą i dobrą tendencją jest duża liczba zespołów artystycznych i ludowych oraz aktywnych Kół Gospodyń Wiejskich. Warto zwrócić również uwagę na organizowany corocznie „Jarmark Produktu Lokalnego”, ponieważ jest to impreza promująca nie tylko lokalnych producentów, ale również własne, lokalne dziedzictwo kulturowe.